

RECENZIE

***La Roumanie au début du troisième millénaire*, Pompei Cocean, 2021, 325 pagini, L'Harmattan (Collection Territoires de la Géographie), Paris.**

SORIN FILIP

Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Geografie

În ciuda unui număr extrem de mare de publicații din domeniul Geografiei, ultimele două decenii nu au adus prea multe lucrări de sinteză referitoare la România. Volumul intitulat *La Roumanie au début du troisième millénaire*, elaborat de către dl. prof. dr. Pompei Cocean, se constituie ca unul extrem de bine-venit. Încă de la început, lucrarea atrage atenția prin sonoritatea numelui editurii, binecunoscută în lumea francofonă prin calitatea lucrărilor publicate. Al doilea element care atrage atenția este titlul, cu referire la spațiul național, iar orizontul temporal introdus (al treilea mileniu) are darul de a prefigura o analiză în care timpul (trecutul, prezentul și viitorul) se constituie ca o dimensiune complementară celei principale a lucrării: spațiul geografic.

Lucrarea se deschide cu o *Prefață* semnată de profesorul Jean-Marie Miossec, eminent geograf francez (coordonatorul colecției de lucrări *Territoires de la Géographie* a editurii L'Harmattan), care evidențiază elementele de originalitate ale lucrării, dar și premisele realizării acesteia – maturitatea autorului: „...*Pompei Cocean est un sage, il a acquis une lucidité sur les hommes et leurs territoires, maturité qui lui permet de peser équitablement le pour et le contre, sans nostalgie ni esprit de revanche.*” Desigur, așa cum recunoaște autorul în *Preambulul* volumului, în ciuda unei analize potențial subiective, a trebuit să aleagă calea rațională, logică, asumată ca profesionist.

Lucrarea, geografică în esența ei, sparge însă tiparele lucrărilor din domeniu, atât prin structura inedită cât și prin modul de abordare. Acesta din urmă este unul original, rezultatul fiind o lucrare al cărei subtitlu ar putea fi, în opinia noastră, *devenire, locuri și oameni*.

Devenirea. Cu un echilibru atent studiat, aspectele istorice sunt inserate în lucrare într-o manieră selectivă, rod al colaborării fructuoase cu regretatul cercetător al arhivelor naționale care a fost Dr. Vasile Lechințan. Sunt punctate aspectele relevante pentru o astfel de abordare în care cititorul să aibă la îndemână reperele necesare unei înțelegeri corecte a evoluției acestui Stat ce avea să pară a se desăvârși în anul 1918 dar care ulterior a resimțit bulversări și imixtiuni care i-au ciuntit integritatea teritorială și echilibrul sistemic. Maestru al cuvintelor (autorul este membru al Uniunii Scriitorilor din România), profesorul Pompei Cocean făurește o construcție în care noțiunile interdisciplinare sunt armonizate atât semantic dar și gnoseologic. Cunoașterea, ca obiectiv aflat la baza unei lecturi de acest fel este cea care are de beneficiat, iar cititorului îi este facilitată o înțelegere adecvată și facilă. Cu atât mai mult este importantă existența unei fluente a informației (dense, de altfel), cu cât lucrarea este accesibilă unui public francofon, poate nu suficient de cunoscător al realităților istorice proprii Estului Europei. Sunt prezentate date și fapte istorice integrate sub forma unor explicații cu semnificație care frecvent transcend spațio-temporal.

Locurile. Constituit ca nucleu al lucrării, spațiul geografic românesc este prezentat cu dezinvoltura profesionistului ce are acumulate informații și experiențe fără de care capcana enciclopedismului ar fi un refugiu confortabil. Departate de a cădea în această latură enciclopedică, autorul reușește să prezinte cititorului o informație fundamentală, selectiv așternută pe hârtie, decantată și esențializată atât morfografic cât și fenomenologic. Capitolele dedicate componentelor fizico-geografice îi prezintă

cititorului armonia carpato-danubiano-pontică, sintagmă clasică dar fundamentală în definirea spațiului geografic românesc, cu principalele aspecte de favorabilitate ori restrictivitate și vulnerabilitate. Și capitolele geografice sunt purtătoare ale măiestriei cu care cuvintele, atent alese, oferă o informație obiectivă, uneori cu formulări care modulează informații standardizate ce pot părea seci, mai ales cititorului mai puțin familiarizat cu analizele din domeniu (ex. *la richesse de la faune, les trésors de sous-sol*, etc.).

Rezultat al preocupărilor profesionale directe, concretizate în numeroase studii și proiecte de cercetare, în teze de doctorat coordonate, în lucrare sunt prezente două capitole/teme fundamentale în structura originală a lucrării: spațiul mental românesc și problema regionalizării. Ambele aspecte sunt prezentate din perspectiva experienței amintite, cu aducerea în atenție a tot ceea ce cititorul, profan sau nu, are nevoie pentru a înțelege problematica specifică. *Problema spațiului mental geografic* este abordată atât conceptual prin prisma unor domenii diverse, de la filozofie la istorie, dar și evolutiv. Rezultatul este o structură spațial-mentală holarhică în care diversele nivele social-telurice se subordonează divinității. Un spațiu mental care, așa cum arată autorul, poartă amprenta unei deveniri cu rădăcini spirituale ce vin din preistorie dar care s-au definitivat și permanentizat sub forma spiritualității creștine. Celălalt aspect, mult mai concret, sursă de preocupări și dezbateri - *regionalizarea* este, la rândul său prezentat în manieră istoric-evolutivă, dar mai ales sub forma unor soluții practice, bazate pe abordări sistemice, funcționale, gata să fie puse la dispoziția unui factor decizional responsabil.

Oamenii. Resursă fundamentală a oricărui teritoriu, populația este subiectul direct sau indirect al mai multor capitole. Aspecte clasice ale unei analize geodemografice (ex. dinamica temporală și melanjul etnic) sunt completate de problematizări ale unor aspecte critice, mergând de la îmbătrânirea populației la depopularea satelor și derurarlizarea teritoriului. Suplimentar, sunt prezentate reperele principale ale activităților economice dar și originale analize privind aspecte de geografie

culturală. Acestea din urmă surprind particularități ale culturii populare, cu evidențierea unor elemente de concretețe (ex. instrumentele muzicale tradiționale) ca rezultat al conlucrării între cadrul (resursele) natural și geniul artizanului popular, ori între cadrul natural ca sursă de inspirație și geniul unor scriitori, sculptori, muzicieni, ale căror opere dau concretețe aceluia *espace perçu*, la care se face trimitere în prima parte a lucrării. Totodată, trebuie amintită o interesantă analiză a zonelor de proveniență a marilor oameni de cultură, proveniți atât din rândul populației majoritare românești dar și din rândul diferitelor grupuri etnice care conviețuiesc în acest spațiu geografic.

Oarecum simetric, în prima parte a lucrării și spre finalul acesteia se regăsesc foarte bine punctate aspecte care ar putea fi catalogate ca geopolitice, începând de la referirile cu privire la o poziție geografică, de interfață, ofertantă, prea puțin valorizată dar care totodată expune la diverse provocări și influențe (*Au carrefour des grandes migrations*), până la mitul unui etern Sisif românesc ce poate fi strunit făcând apel la o viziune pragmatică asumată la nivel național. Aceasta din urmă este exprimată și concretizată sub forma a 11 linii directoare ale dezvoltării, sintetice formulate și explicate, pe care autorul le-a decelat și ca rezultat al unei vaste activități de coordonare a numeroase proiecte de planificare teritorială.

Analiza rezultată este una pertinentă, lucidă și foarte bine esențializată. Caracterizată de un ton academic echilibrat și de o argumentație științifică solidă, lucrarea d-lui prof dr. Pompei Cocean se încheie, în *Postfață*, sub forma unui crez profesional și personal, prezentat voalat într-o tentă mai literară, printr-o trimitere la una din capodoperele culturii românești – balada Miorița. Cu siguranță, nu întâmplătoare această referire! Culeasă de către prozatorul și eseistul român Alecu Russo în zona Sovejei, la Curbura carpatică, într-un spațiu de interferență geografică, *Miorița* poartă simbolismul unui spațiu geografic și a unui spațiu mental integrat prin arcul carpatic. Un spațiu geografic ofertant, așa cum este argumentat în lucrare, ale cărui trăsături de favorabilitate rămân (și în mileniul al treilea!) a fi valorificate optim de o comunitate umană

având o cultură unitară (nerepulsivă în raport cu alte grupuri etnice și culturale), cu condiția depășirii nedesăvârșirilor individuale, cu con-

diția subordonării individului la interesul superior, al comunității din care face parte.